

RECORDANT POETES

TINGLADO 1 del Moll de Costa del Port de Tarragona

Del 19 de desembre de 2013 al 19 de gener de 2014

RECORDANT POETES

Tinglado 1 del Moll de Costa del Port de Tarragona
Del 19 de desembre de 2013 al 19 de gener de 2014

CRÈDITS

Organització

Museu d'Història de Tarragona

Curador

Antonio Salcedo Miliani

Obra i documentació

Poetes

Producció

Centre d'Estudis Marítims i d'Activitats del Port de Tarragona

CATÀLEG

Textos originals

Els seus autors

Catalogació de l'obra i recull documental

Museu d'Història de Tarragona, Biblioteca-Hemeroteca Municipal, Sara Espinós

Disseny i maquetació

Òscar Vives

Fotografies

Eli Fernández

Edició

Centre d'Estudis Marítims i d'Activitats del Port de Tarragona

EXPOSICIÓ

Muntatge

Centre d'Estudis Marítims i d'Activitats del Port de Tarragona

Agraïments

Poetes, Museu d'Història de Tarragona, Ajuntament de Tarragona, Port de Tarragona i CEMAPT

La col·lecció artística de <i>Poetes</i> Lluís Balart	4
<i>Poetes</i> , escenografia d'una societat movent-se Joan Cavallé.....	6
<i>Poetes</i> , una història singular Antonio Salcedo Miliani	12
Obres.....	19
Els cartells de Carnaval.....	65
El local, les exposicions i els actes.....	73

La col·lecció artística de *Poetes*

A finals de l'any 2011 l'Alcaldia va comunicar al Museu d'Història de Tarragona que Antoni Torrell i Joaquín Martín cedien a la Ciutat una bona part de la seva col·lecció d'art que se n'havia de fer càrrec el Museu d'Història de Tarragona.

Torrell i Martín van estar els propietaris del Cafè Poetes durant tot el temps en què va funcionar, és a dir, des de la seva inauguració fins que es van decidir de tancar-lo. Poetes, com li deia la gent que el freqüentava, era un establiment de copes que obria els vespres fins la matinada. Estava situat a un carreró sense sortida a la meitat del carrer de Sant Llorenç, la decoració del local deixava a la vista les estructures constructives de les cases de la Part Alta, que es remunten a l'Edat Mitjana, els arcs apuntats diafragmàtics i les parets de maçoneria, que contrastaven amb uns *collage* impactants, obra de Torrell. El mobiliari no tenia res a veure amb l'habitual dels establiments d'hostaleria, de producció industrial. Unes confortables butaques de saleta d'estar s'alternaven amb taules i cadires, cada peça era filla d'uns pares diferents. A les parets penjaven obres d'art que es renovaven periòdicament, eren exposicions d'amics i coneguts de les quals se'n quedaven una, que és l'origen de la majoria de peces d'aquesta col·lecció.

L'activisme cultural que practicaren no es limitava als artistes plàstics, també es programaven audicions musicals, conferències i col·loquis, és a dir un espai de creació cultural integral. El Cafè Poetes anà creixent en espai físic proporcionalment a l'increment de clientela i activitats en convertir-se en un punt de referència per un públic heterogeni, bona part amb d'activitats professionals lligades amb el món artístic i cultural o amb inquietuds en aquests camps.

El fons cedit al Museu el formen un total de 188 obres que corresponen a 105 autors. Hi ha cartells, ceràmica, pintura, escultura, fotografia i gravat, una bona part de les peces es poden veure en aquesta exposició, a fi d'oferir-lo al gaudi de la ciutadania, que és la finalitat del dipòsit.

La mostra és una proposta principalment historiogràfica, tot i que no es deixa de banda l'aspecte artístic del fons, de l'activitat dels artistes plàstics que mostraren la seva obra, una revisió d'una de les facetes de Poetes que s'ha de completar amb una visió més completa de les activitats que s'hi feien. És un testimoni de l'activitat creativa dels autors aglutinats al voltant d'aquest establiment, de la seva diversitat i alhora de les coincidències en alguns plantejaments, sense considerar la trajectòria personal posterior de la gent que hi va presentar la seva obra, uns segueixen en el món de l'art, i altres l'abandonaren per diverses causes.

Aquesta exposició pretén valorar en tota la seva riquesa una iniciativa que generà activitat artística i cultural, una contribució a completar una visió de la ciutat en aquest terreny i revisar accions, persones i situacions que passen

desapercebudes per una part de la societat o bé no se'n té consciència com activitats agregades en l'àmbit cultural, tal vegada perquè no se les aprecia, o per desconeixement, el que alimenta una injusta sensació de manca d'activitat cultural tarragonina.

Les obres cedides per Toni Torrell i Quim Martín s'afegeixen al fons d'art del MHT, que s'ha anat formant a través de diverses vies, des de la insòlita obra que s'encarregà a Salvador Dalí i havia de servir de cartell anunciador del bimil·lenari de l'estada d'August a Tàrraco, al Fons Sánchez Camargo, una col·lecció reunida durant l'activitat professional d'un crític d'art de Madrid que va anar adquirint diverses obres de creadors novells que li interessaven i per tant conté obres d'indiscutible qualitat, a altres de diversa procedència, fruit de concursos i activitats municipals, o la sèrie d'obres de Martínez Lanzas, que combinava l'activitat professional com arquitecte tècnic municipal amb la seva faceta de pintor. El propòsit del Museu és mostrar-les al públic de forma permanent, tal com es fa amb la col·lecció d'aquarel·les de Joan Baptista Plana, que es pot veure a la segona planta de casa Canals, o bé temporalment, com l'exposició produïda, en col·laboració amb la Biblioteca-Hemeroteca Municipal, d'obres de caràcter àulic propietat de l'Ajuntament de Tarragona, que s'han exposat a l'Antic Ajuntament aquest estiu passat.

Finalment cal agrair la col·laboració d'Antonio Salcedo, professor de la URV, en l'estudi, valoració i classificació de les obres, i especialment de l'Autoritat Portuària de Tarragona, que amb l'aportació de recursos, i sobretot el treball entusiasta del personal que ha participat en la producció, ha permès materialitzar aquesta exposició.

Lluís Balart
Director del Museu d'Història de Tarragona

Poetes, escenografia d'una societat movent-se

Durant una bona colla d'anys vaig col·laborar en diferents mitjans de premsa, bàsicament local, de Tarragona. Hi comentava, sobretot, temes de cultura en un sentit bastant ampli. Quan ara repasso el mig miler d'articles publicats, m'adono que, entre molts protagonistes reincidentes, destaca amb llum pròpia, amb força singular, aquest local de la Part Alta que, si bé oficialment i tributàriament era un cafè o un bar (en desconec la diferència legal), en realitat va representar molt més que això: una sala d'art, un centre cultural, un espai festiu, un punt d'encontre i reunió entre sectors molt amplis de les complicades xarxes de la vida cultural, acadèmica, política, social i econòmica de la ciutat.

Abans que res, les dates per a la Història. El Cafè-Galeria d'Art *Poetes* s'inaugura el 9 de juny de 1978. Dos anys després ja s'hi fa una primera ampliació, amb la qual es recupera la planta original (que el temps havia anat compartimentant), que s'inaugura el 21 de novembre de 1980. La segona ampliació s'inaugura el 17 de gener de 1990. En aquesta, s'hi incorpora una sala autònoma, al primer pis, que, des del 30 de novembre de 1992, rep el nom de Jaume Vidal Alcover, un dels clients més assidus i destacats, mort l'any anterior. Des d'aquest moment, ja no hi ha cap altra modificació substancial de l'espai, fins al seu tancament, després de 25 anys de servei, el 27 de setembre de 2003.

Com que en un altre lloc d'aquest catàleg ja hi ha qui s'ha preocupat de realitzar la crònica històrica i de valorar l'aportació que *Poetes* va realitzar al món de la creació artística de les nostres comarques (objectiu central del catàleg que comenta una exposició essencialment d'art), intentaré apropar a l'espectador d'avui, sobretot al que no va conèixer aquella etapa, l'ambient humà i vital que s'hi respirava.

Per començar cal dir que *Poetes* era, sobretot, una construcció artística i literària, per tant, en certa mesura, de ficció, que van dur a terme els instigadors Antoni Torrell i Joaquim Martín. Procedent d'Alcover el primer, i de Pamplona el segon, passats tots dos per Barcelona i estudiants de diferents disciplines artístiques, l'obertura del local anomenat *Poetes* era ja des del començament alguna cosa més que l'obertura d'un cafè. Hereus de *La Geganta*, l'altre mític local de darreries del franquisme, situat a la part baixa de la ciutat, el Toni i el Quim trien la Part Alta (i ben precisament l'amagat culdesac de Sant Llorenç) d'una manera no gens capriciosa, en un moment en què, a més d'iniciar-se una esperançadora etapa política (més tard progressivament descafeïnada), començava l'aposta per donar una nova vida al barri vell de la ciutat. Més o menys quan *Poetes* iniciava la seva caminada, el periodista Josep-Francesc Valls publicava una *Guia secreta de Tarragona*, en què deia que l'atractiu nocturn del barri vell es devia al "cerca de un centenar de locales que expendían bebidas, un cuarenta por ciento de los cuales son bares de putas, barras americanas o similares". Que en aquest ambient hi aterrés un projecte com el de *Poetes*, just a les portes de l'etapa democràtica, feia preveure una transformació dràstica d'aquell espai.

L'Antoni Torrell i el Joaquim Martín no ens oferien un bar només perquè hi prenguéssim cafès i copes (això es podia fer en molts indrets), sinó un espai escènic perquè els clients n'esdevinguéssim personatges, en obres no escrites, que

improvisaríem, i en què ells, més que de directors al vell estil, farien la funció de mestres de cerimònies, amables i pacients fins a la sacietat. L'escenografia, en aquest cas, no és una figura retòrica, sinó ben real. I el Toni hi aplicaria les seves aptituds artístiques, recuperant i disfressant adequadament decorats procedents d'obres que s'havien muntat en els teatres locals, a més d'imatges artístiques de moltes procedències. Això, junt a l'especial cura amb què s'havia recuperat la pedra vella, les arcades del segle XIV que amb el temps havien acollit un celler, o la manera com s'havien disseminat per l'espai singulars falses finestres, o la cuidada il·luminació, acabaven de completar aquest referent escenogràfic.

Tant en els inicis, com després de les successives ampliacions del local, per entrar a *Poetes* s'havien de baixar unes escales i això contribuïa a aquesta sensació teatral que deia. A *Poetes* no s'hi entrava dissimuladament. Entrar-hi era com entrar en escena, disposat a ser mirat i a formar part, des d'un principi, de l'espectacle. Només quan el local estava aclaparadorament ple, en intenses nits de cap de setmana, podies entrar-hi sense ser vist.

En un intent de recordar el dia a dia en aquell espai, em passen pel cap moltes imatges, noms, moments que estan gravats en la meua memòria personal, o, de tant en tant, també en la fotogràfica. Els que hi anàvem més sovint, si ho fèiem en dies o bé hores de baixa afluència de públic, ens quedàvem a la barra, on compartíem conversa amb els de l'altra banda. Quan la intensitat de la feina impedia aquest diàleg entre un costat i l'altre, o senzillament quan l'estada a *Poetes* tenia per objecte mantenir una reunió, preniem seient en alguna de les seves taules cobertes per teles fosques o, preferentment, ens assèiem en les còmodes butaques que hi havia disseminades per tot l'espai, creant un seguit d'àmbits (anava a dir microclimes, perquè cadascun tenia la seva font lluminosa particular) diversificats.

Quan ara, amb motiu de preparar aquesta exposició, i d'escriure aquestes ratlles, en faig esment a diferents persones que en van ser clients, usuaris o amics, el comentari que en rebo sol ser bastant general: "Ostres, tu, saps que com el gintònic de *Poetes* no n'he trobat a cap altre lloc?" I qui diu gintònic diu una altra cosa. Perquè, és clar, no podem oblidar que *Poetes* era, en principi, un bar. D'horari nocturn, però un bar. Si podia fer moltes altres coses no era per gràcia divina, ni per subvenció pública, ni com a conseqüència de la generositat d'un mecenes. Si es podien fer exposicions, conferències, concerts, petites representacions teatrals, etc. era perquè el bar funcionava. Una cosa alimentava l'altra. El bar mantenia l'activitat cultural, però l'èxit de l'activitat cultural també ajudava al prestigi i afluència de públic al local. De tota manera, estic convençut que si el bar funcionava era, sobretot, per la qualitat específica del servei. No només perquè fos bo, sinó perquè tenia un punt d'estil que permetia satisfer diferents menes de públics. En un principi, *Poetes* era un bar de nit, amb tots els elements estètics, simbòlics i fins i tot mítics de molts locals nocturns. Tenia aquell aire clandestí a què tant s'havien habituat els seus clients originaris. L'accés mateix era difícil. Havies d'anar (parlo del començament) en una zona de la ciutat en decadència, plena, com deia abans, d'aquella mena de locals que exhibien un llum vermell a la porta, en un carrer estret; i després havies d'abandonar el carrer estret i entrar en un atzucac, al final del qual hi havia una porta estreta, presidida per una imatge de Buster Keaton impassible. Quan travessaves la porta et trobaves unes escales també estretes, al capdavant de les quals hi havia el bar, llavors no gaire gran. (Això de les portes estretes era una constant dels

locals nocturns, com ho demostraven, també, els accessos a llocs com *L'Havana* o *Zaida*.) Va ser amb la segona ampliació del local que les coses van canviar. Es va obrir una porta més gran al costat, amb unes escales ara molt amples; s'hi van instal·lar unes vitrines per exhibir els productes culturals relacionats amb el lloc, i tot el bar, ara més gran, va guanyar en lluminositat. Automàticament, el públic va ampliar-se. I a la clientela habitual, formada sobretot per persones més o menys relacionades amb el món de la cultura, ocells de nit habituals, va sumar-s'hi una clientela més diversa, en què no faltava l'empresari o el polític després d'un sopar de negocis o el grup universitari després d'un congrés o d'una lectura de tesi. El que tot aquest nou públic hi valorava era, a part la qualitat del producte, la comoditat dels seients i el volum de la música, que et permetia mantenir una conversa sense haver d'esforçar les cordes vocals.

Si deixem de banda el dia a dia, tant el d'entresetmana, relaxat i tranquil, com el dels frenètics caps de setmana, i intentem recordar les singularitats, trobarem una extensíssima programació d'actes culturals diversos, que convertien *Poetes* en un autèntic punt de trobada del sector. Hi havia, és clar, els dies d'inauguració de les exposicions, que ja existien de bon començament. Però, sobretot a partir del moment en què el lloc va ampliar-se amb la sala Vidal Alcover, al primer pis, l'activitat cultural va multiplicar-se, bàsicament amb cicles de música. Sense cap intenció d'exhaustivitat, sinó només amb voluntat il·lustrativa, agafo els targetons que ara formen part del fons del Museu d'Història de Tarragona i, per exemple, hi compto que al primer semestre de 1995 es van fer 11 concerts, 3 presentacions de discos i llibres, 3 exposicions, una conferència i un recital poètic. Al llarg dels anys, a part de les programacions pròpies (sobretot cicles de concerts i exposicions), *Poetes* va acollir activitats molt diverses a petició de tota mena d'entitats, des del Cercle d'Estudis Històrics Guillem Oliver fins al col·lectiu Sàpigues i Entenguís Produccions; des del Ball de Diables de Tarragona fins a la companyia teatral Zona Zàlata o el col·lectiu de teatre necessari Trono Villegas, precedent del que avui és una exitosa companyia i una sala. Un cas a banda el representava el col·lectiu artístic i literari La Gent del Llamp, al qual pertanyia el Toni Torrell, que va convertir *Poetes* en la seva seu, amb vitrina pròpia i els estocs de llibres emmagatzemats al primer pis. Per últim, convé esmentar que, a poc a poc, el local va guanyar-se la confiança de l'ajuntament i va iniciar-se una fructífera col·laboració en alguns programes, com ara el Festival Internacional de Dixie, les festes, els cicles de contacontes o les trobades d'escriptors.

Permeteu-me per un moment que m'autociti, d'un article que vaig publicar el 1995, en què deia: "No em cansaré de repetir que, a la ciutat de Tarragona, el cas de *Poetes* és inusual i admirable. És inusual que una entitat privada es dediqui a la promoció de l'art d'una manera desinteressada, sense lligar-ho a una hipotètica repercussió en un augment de públic. I és admirable que aquesta promoció no sigui esporàdica sinó que, ara per ara, deu ser una de les programacions tarragonines amb més continuïtat. Es tracta, ja, de 17 anys de programar exposicions amb una periodicitat més o menys quinzenal llevat de l'estiu. I, d'ençà de l'obertura del nou espai, la Sala Vidal Alcover, també es tracta d'una programació continuada de concerts, a més d'altres activitats, com ara recitals poètics, accions teatrals, presentacions de llibres o instal·lacions artístiques, a cavall sempre del classicisme i la més agosarada modernitat. El passat 5 d'octubre s'inaugurava la temporada d'exposicions a *Poetes* amb els quadres de Joan Terraz, que aquests dies també té una exposició a la Diputació. I el proper

dijous s'inauguren els concerts de la Sala Vidal Alcover amb el titulat Àudiopesta, a càrrec d'Anton Ignorant. Seguiran concerts de gent de Tarragona, com Efrem Roca, Andrés Moya o Juan Becerra. I després podrem encara assistir a les accions teatrals que ens mostrarà la companyia Zàlata, de qui fa temps que esperàvem notícies.”

En tot aquest temps, quantitat d'actes i de persones que hi passen, un no pot deixar de tenir uns records específics. Començo esmentant alguns actes singulars. Així recordo, per exemple, la intervenció del cèlebre heraldista Armand de Fluvià, l'any 1985, en un acte en què començava a destapar-se la causa homosexual, respecte de la qual *Poetes* va esdevenir un punt de referència. El 2002 va parlar-nos-hi el professor Ricard Salvat, que presentava la peça teatral *El dia més foll*, de Peter Turrini, en traducció de Josep A. Baixeras, amb tanta emoció per part del traductor que va provocar-li un desmai, ja fora de *Poetes*.

Recordo d'una manera especialment intensa l'Homenatge a Erminia Calvo Villegas, que la Companyia de teatre necessari Trono Villegas ofería el 30 de novembre de 1993, en el seu habitual tarannà, tan ben acollit pel públic, de confondre realitat i ficció. També em plau esmentar, perquè és testimoni de l'obertura de mires i varietat de públics de la sala, la Festa poètica *De vaixells de guerra, ni me'n parlis*, (amb participació d'una vintena de poetes i cantautors), el 27 de novembre de 1998. O l'experiment poètic *Joc partit: dues llengües, dues cultures*, en què dos poetes catalans (Joan Duran i David Castillo) i dos de portuguesos (Teresa Rita Lopez i Gastao Cruz), amb la sàvia intercessió del també poeta, en aquest cas en funcions de traductor, Joaquim Sala-Sanahuja) van oferir-nos crec que la tardor de 2001.

Mereix un esment especial recordar que l'any 1998, amb motiu del vintè aniversari de la sala, es van organitzar un seguit de taules rodones per valorar els canvis experimentats en diferents àmbits de l'activitat cultural al Camp de Tarragona (convé en aquest punt fer notar que *Poetes* tenia una visió supralocal de la cultura i mai no parlava en sentit tarragoní estricte). En recordo tres, i no sé si va haver-n'hi alguna altra. Les que recordo són les dedicades al teatre, amb Dolors Juanpere, Magda Puyo, Joan Pascual i Ramon Simó (18 de març), a la literatura, amb participació de Josep A. Baixeras, Rosa Pagès, Jordi Tiñena i Magí Sunyer (15 d'abril), i a l'ecologisme, amb Eloi Nolla (del Comitè Antinuclear de l'Ametlla de Mar), Puri Canals (de Depana), Joan Olivella (del Grup Escologista Escurçó) i Eduard Solé (del GEPEC), moderats per Cinta S. Bellmunt (27 de maig).

Hi ha, d'altra banda, un motiu emotivament molt remarcable. Crec que era el 1993 i es presentava com una lectura poètica més, sense gaires detalls. Hi intervenien, d'una banda, la Companyia Zàlata, en funcions de rapsodes; i, d'altra banda, un octet integrat per Rafael Fabregat (violí), Quim Miracle (viola), David Blay (violoncel), Elena Bueno (flauta), Víctor Lleixà (clarinet baix), Joan Rion (bateria), Albert Cubero (guitarra) i Anton Baixeras (contrabaix), que a més era l'autor de la música. El resultat, inesperat, va ser una mena d'obsequi a un sorprès Magí Sunyer, que, entre el públic, ignorava què s'havia preparat. Es tractava d'una excel·lent interpretació del seu també excel·lent llibre *L'error bellíssim*, que feia poc havia aparegut.

He deixat per al final (en una relació que no voldria que es fes massa llarga) el moment de l'any en què la majoria d'habituals (i en aquest cas també els inhabituals) de *Poetes* fèiem festa grossa. Em refereixo a la nit de dissabte de Carnaval. Aquell dia, aquest escenari fascinant que sempre era *Poetes* es vestia de gala. Tot l'equip que hi treballava, que en un dia com aquest s'ampliava, es metamorfosava en un estol de nenes en minifaldilla, una colla de figures arlequinesques, una caterva aflamencada o una santa germandat de monges i frares benavinguts. Hi havia concurs; i també premis. I presentadors. I jurat. I música. Jo vaig fer algun d'aquests papers. L'àlbum fotogràfic que conserven el Toni i el Quim és d'antologia. Recordo amb especial delectança el trio de falleres que componien el Pere Navarro, el Josep M. Salvadó i l'Ignasi Cristià, els papers sorprenents que cada any adoptava el Pep Lluís Savall, sempre amb la premissa del canvi de sexe (de manera destacada, l'any que va fer d'Esther Williams) i, a costa de pecar de vanitós, el duo sacríleg en què jo feia de bisbe amb una creu de llums interminents (em vaig inspirar en *Roma*, de Fellini, i funcionava amb una pila que duia enganxada al pit i un interruptor que premia des de la butxaca), mentre l'Odile Arqué adoptava la posa, les formes i el color de la Moreneta (criatura inclosa).

Però, ai las! Tot i que aquestes fotos i records resulten emotius, la foto i el record que sobresurten, enmig de tots, és la del darrer dia. Allí hi surten, a part del Quim i el Toni, la Teresa, la Consol, la Lurdes i, sobretot, el Pep Lluís, un dels amics de *Poetes* més fidels i entusiastes, en una de les darreres imatges que li recordem, rialler com sempre, carregada de molts significats.

Fins aquí han sortit ja una bona colla de noms. Seria injust limitar-nos-hi. Perquè *Poetes*, més enllà dels seus dos fundadors i mantenidors, va ser un àmbit humà i cultural que va congrega molta gent. Alguns amb caràcter habitual; d'altres quan feien una escapada a Tarragona; alguns quan hi havia alguna cosa que els interessava particularment. D'entre els noms, a part d'ells i dels ja citats, caldria destacar aquells que, durant més o menys llargs períodes, van acompanyar-los darrere la barra: els germans del Toni, Nei i Xavi, i també el José Luis López, conegut com el Maño, el Jordi Vinyola, el Josep Amorós o l'Anna Boqué. Els parroquians seria absurd i impossible voler-los esmentar tots. Començo a apuntar-ne alguns i me'n van sortint més i més. Ho comento al Quim i al Toni i ells me'n fan venir més a la memòria. No tinc prou espai. Faig constar aquests, tal com raja i tallo. Variant segons les èpoques em surten noms com el Jaume Vidal Alcover, la Maria Aurèlia Capmany, el Marti Royo, el Xavier Romeu, el Josep A. Baixeras, l'Elisabet Fatjó, l'Antoni Pujol, la Glòria Malé, el Pep Anton Codina, el Pere Lloret, la Trini Garcia, el Pere Español, el Joan Pascual, el Magí Sunyer, la Teresa Figueras, el Fermí Roig, l'Odile Arqué, el Pep Lluís Savall, l'Anton Roca, la Margarida Aritzeta, el Gabriel Guasch la Mercè Modol, el Lluís Figuerola, la Lurdes Malgrat, l'Àngels Torras, l'Oriol Grau, el Pere Navarro, l'Òscar Vives, el Josep M. Salvadó, el Fermí Fernández, el Quim Miracle, el Jordi Tortosa, la Lourdes Guinovart, el Pau Seracho, el Xavier Pié, l'Agustí Domingo, la Teresa Baena, l'Èlia Bonmatí, l'Antoni Alcàsser, la Carme Tàpias, el Xavi Torné, el Gelo, la Magda Puyo, el Ramon Simó, el Pep Lavilla, la Teresa Aragonès, el Javier Quiroga Moix, l'Eduard Fortuny, el Fidel Solé, la Montse i la Teresa Batet, la Sofi Mallol, el Macià Mallol, l'Àlex Ossó, el Jesús Figueras, l'Assumpció Ferré, la Rosa Castellnou, el Jordi Esmel, els germans Pastrana, Lluís, Carles i Fèlix, el Josep M. Cartañà, la Francina Vilamú, el Ramon Civit, la Maria Ramon Cubells, la Maria Antònia Recasens,

l'Alfred Fort, la Victòria Gras, la Mercè Anglès, la Montse Dolz, la Joana Zaragoza, el Jordi Piqué, la família Arola, el Ramon Montagut, el Ferran Gerhard, la Montse Palau, el Pep Bargalló, la Maite Blay, el Marcel Pey, la Consol Sivera, el Joan Casals, el Francesc Vidal, la Motserrat Cortadellas, el Pere Anguera, el Rafa Fernández, la Genoveva Zaragoza, el Magí i l'Enric Seritjol, el Tony Cox, l'Anna Granell, la Cinta S. Bellmunt, el Pep Martorell, la Isabel Ortega, l'Amèlia Llorca, el David Solé, el Jordi Bertran, el Francesc Valls, la Sílvia Icart, el Josep M. Pena, l'Amadeu Cortès, el Miquel Blay, l'Anna Planas, l'Assumpta Amenós, el Josep M. Sansa, la Marta Domènech, el Joan Masdeu, el Josep M. Fort, la Núria Baixeras, el Dani Milà, la Laura Pasano, la Chantal Grande, el David Balsells, el Jordi Ferrús, l'Olga Gornals, la Maria Solé, el Joan Camps, la Carme Roig, el Josep M. Barberà, el Xavier Carreras, la Teresa León, el Frank McGabhann, el Maurici Preciado (Tocador de senyores), la Gemma Ros, el Valentí Briones, el Joan Carles Ronda, el Marcel Socias, i de molts de qui només recordo el nom o el cognom, però no les dues coses, com la Nati, el Joan de Rodonyà, o el Masip, aquell veí que vivia a la cantonada del carrer del Claustre, o el Josep del forn del carrer de St. Lloreç, o el Joan i l'Anna amb tota la seva colla d'amics, el Ferran, l'Oriol, el Raül, el Ramon, autors d'una petita publicació de caràcter molt crític i bastant irrespectuosa que es deia *Mossèn Gargall Experience...* O els llavors joveníssims Mercè, Joan i Eva. Només de mirar aquesta llista, sobretot si la mirem avui, en la distància, ja es veu fins a quin punt es tractava d'un punt de confluència sobretot dels sectors culturals. Junt als més o menys habituals, no hi faltaven excursions singulars com la d'un grup de feixistes amb voluntat provocativa, una banda de dixie, o el Ball de Diables en ple que cada any, per Santa Tecla, hi acudia a recitar el seu versot. I després, és clar, hi havia les visites singulars. En recordo algunes, com una irrupció del llavors governador civil (encara se'n deia) Ramón Sánchez Ramón, un dels pocs del seu càrrec que va atansar-se a aquests ambients, el poeta Francesc Parcerisas guiant l'excursió d'escriptors catalans, bascos i gallecs, el director i actor teatral Pep Monti (Josep Montanyès), en visita de cortesia, l'artista Perejaume, que acabava d'inaugurar al Tinglado 2, la periodista Susanna Griso després d'un acte de lliurament de premis literaris, el Lluís Llach, fent d'espectador en una actuació del Dixie, o el cantautor Ovidi Montllor en campanya contra l'OTAN. I acabo. Demano disculpes a tots aquells habituals de *Poetes* que no hi són. Podia haver optat per no apuntar-ne cap, però m'ha semblat que posar una llista de persones era el millor retrat de l'espai que podia fer-se.

Ara que el fons d'art i documental d'aquests 25 anys (un quart de segle!) d'història està localitzat en una institució pública, podem valorar adequadament el paper fonamental que *Poetes* va jugar en la història d'aquesta ciutat.

Joan Cavallé

Poetes, una història singular

En la història d'una ciutat sempre hi ha períodes, etapes i esdeveniments que resulten especialment interessants. Les circumstàncies i les raons poden ser molt variades. En la història cultural recent de la ciutat de Tarragona en tenim una de molt particular: ens referim a un bar que ha esdevingut un lloc mític, el Poetes Galeria d'Art. El Poetes, com tothom en deia, es va inaugurar el 9 de juny de 1978, uns mesos abans de la promulgació de la Constitució espanyola, en plena transició. El nou règim democràtic va permetre el sorgiment de moviments de regeneració cultural, el més famós i conegut dels quals fou l'anomenada Movida Madrileña. Parlem de moviments alternatius que promovien un camí vers la modernitat i que varen tenir repercussió en diferents àmbits de la vida cultural en general. Un moviment que per afinitat o pel pes de les circumstàncies era comú a la resta de l'Estat espanyol i que es va donar amb variants a diferents ciutats.

En aquests mateixos anys, a la ciutat de Tarragona, una parella d'amics, Joaquim Martín i Antoni Torrell, varen decidir muntar un bar amb la intenció que fos un lloc diferent que omplís un buit a la ciutat, un espai per a l'oci i per a l'activitat intel·lectual. No feia gaire que el bar La Geganta havia tancat les portes i aquest era l'únic espai que hi havia a la ciutat on anar a prendre una copa i poder enraonar. Justament els murals que decoraven aquest espai eren obres de Toni Torrell.

El Joaquim i l'Antoni varen trobar un lloc a la Part Alta de la ciutat, una zona en aquells anys molt degradada; concretament, es van ubicar en un passatge, una mena de cul-de-sac al carrer Sant Llorenç. Després de sis mesos de treball personal per condicionar el local, el varen inaugurar. Al principi l'èxit no els va acompanyar: solament hi anaven uns quants amics. Un dia varen pensar en la possibilitat d'aportar-hi més vida presentant exposicions d'art.

Hem de tenir en compte que Antoni Torrell és un artista visual. Ha format part del grup d'art postal SIEP (Sàpigues i Entenguis Produccions), liderat per Francesc Vidal, conjuntament amb Robert Bofarull, Aureli Ruiz i Joan Rom, grup que va actuar com un revulsiu cultural a la ciutat de Reus. Antoni Torrell fou també un dels fundadors, junt amb Chantal Grande i Glòria Malé, del Tinglado 2 Moll de Costa, un espai que ha obtingut un reconegut prestigi en l'àmbit nacional. Per tant, era un camp que un d'ells ja coneixia.

Les exposicions i els artistes

La primera exposició que varen muntar fou la de Gelo. Aquest artista, que compartia taller amb Antoni Torrell, és un creador singular de difícil classificació; fa una pintura molt barroca amb múltiples referents, sempre interessant. A la inauguració hi va anar Jaume Vidal Alcover, el reconegut escriptor i poeta, professor en aquells anys de la llavors

Delegació de la Universitat de Barcelona a Tarragona. Vidal Alcover, professor de literatura i cultura catalana, amic d'Antoni Torrell, va portar el seu cercle, un grup d'alumnes que després s'han convertit en persones conegudes en el camp de les lletres i també en la política com ara Magí Sunyer, Joan Cavallé, Pep Bargalló, Montse Palau i Josep Lluís Savall. Després s'hi afegiria també Maria Aurèlia Capmany, la reconeguda escriptora i inseparable companya de Vidal Alcover.

A partir d'aquí s'enceta un camí que tindrà un llarg recorregut. Seran 25 anys plens d'activitats, d'exposicions, de concerts i de conferències que varen convertir Poetes, un bar de copes, en un espai singular de la ciutat, lloc de reunió d'escriptors i artistes visuals.

Ja en els seus inicis, la professora Vázquez Prada es feia ressò a la premsa de la ciutat de la presència de Poetes. Comentava la penosa situació en què es trobava el nucli històric, amb carrers destrossats i plens de brossa, i ressaltava que, malgrat això, s'obrien locals que servien de llocs de reunió i d'exposicions d'art que donaven als joves creadors l'oportunitat de mostrar les seves obres.¹

Igual que Poetes fou una mena de bressol per a joves escriptors, també ho fou per a artistes visuals. Aquí començaren o exposaren en els seus inicis Francesc Vidal, Montserrat Cortadellas, Aureli Ruiz, Joan Casals, Pere Español, Anton Roca, Josepa Filella, etc., com també molts altres artistes de fora de les nostres comarques, més i menys coneguts, perquè el criteri que tenien Joaquim i Antoni era donar suport als creadors que començaven. Ells s'encarregaven de cedir l'espai i de fer la targeta d'invitació i, a canvi, l'artista els deixava una obra. Es varen realitzar una mitjana de vuit mostres per any. El resultat fou una àmplia col·lecció que han decidit donar a la ciutat i que era es presenta al públic.

La majoria de les exposicions foren individuals, però també varen tenir mostres col·lectives, de les quals en destacarem algunes. El 1982, amb motiu del Mundial de Futbol, el grup SIEP va crear una exposició amb una càrrega crítica contra l'organització de l'esdeveniment, que havia menystingut, com passava i continua passant, els creadors i les comarques del Camp Tarragona.

El SIEP no podia, per tant, restar indiferent al menyspreu que la terra i els seus artistes rebien de les autoritats constituïdes de cara al Mundial. Per aquesta raó varen decidir fer una selecció dels estadis del Camp amb alguna incursió a la Conca de Barberà. Varen escollir quinze camps de futbol, existents i inexistents, i a cada un li van assignar un artista perquè fes un cartell al·lusiu al Mundial. Aquests cartells es varen exposar a Poetes i els artistes

1 VÁZQUEZ PRADA, M. Teresa, "Remodelación del casco antiguo de Tarragona", *Diario Español*, 18 d'agost de 1979.

participants foren: A. Arnavat, R. Bofarull, M. Cortadellas, Equip Sínia, J. Guasch, M. Llauradó, J. E. Medico, O. Mèlich, Joan Pascual, Pere Español, J. Rom, M. Royo, A. Ruiz, A. Torrell i F. Vidal. Una bona part d'aquests artistes freqüentaven sovint el local.

Al llarg d'aquests vint-i-cinc anys són nombrosos els artistes que exposen a Poetes. De molts d'ells no hem pogut trobar informació. Hem de tenir en compte que no hi havia un criteri específic i que podien mostrar les seves obres persones que feia poc s'havien iniciat en el camp de la creació. Però això no li treu mèrit ni importància, perquè el que és valuós és la tasca a favor de l'art i de la cultura que estaven desenvolupant, sobretot en una ciutat en què la carència de galeries d'art que volguessin apostar per l'art actual era gairebé total.

El pes artístic que havia assolit Poetes queda demostrat a la mostra itinerant organitzada el mes de gener de 1988 per la Generalitat de Catalunya, que servia a la vegada per a commemorar el desè aniversari de la institució. 33 obres de 33 artistes, entre els quals hi havia Carles Pazos, Ràfols Casamada, Tàpies, Guinovart, Salvador Juanpere, Francesc Todó, Zush, Pep Duran Esteve, etc.

Cal destacar també que artistes que hi havien exposat anteriorment i que ja tenien una trajectòria destacada tornaven a Poetes; és el cas, per exemple, d'Aureli Ruiz, que sis anys després d'haver presentat la seva obra retorna havent exposat els seus treballs a Lleida, Girona i la Fundació Miró i d'haver participat a Arco amb la Galeria Ciento de Barcelona. De la mateixa manera, artistes com Francesc Vidal i Joan Casals hi exposaren més d'una vegada.

El 1993 Poetes complia quinze anys i ho va celebrar amb una mostra antològica. Ja tenien una bona col·lecció i varen exposar 30 obres. Tal com deia Toni Torrell, era com un autoexamen i també es podia observar la varietat d'expressions d'art contemporani que havien acollit. Entre els artistes representats hi havia Pere Español, Gelo, Joan Casals, Tomás Torné, Aureli Ruiz, Toni Torrell, Beni Izquierdo, Agustín Domingo, Bernard Lefabrier, Pérez Ferrer, Eva Alcaide, Francesc Vidal, Maria Ferrer, Eduard Lamuza, Teresa Baena, Emma Josà, Josepa Filella i Blanca Salvador. Altres vegades artistes de fora de Tarragona amb un trajectòria destacada presentaven els seus treballs a Poetes; és el cas de Jordi Colomer, que el 1994 va presentar una selecció de la seva obra sobre paper.

La Sala Vidal Alcover

El mes de novembre de 1994 inauguraven la Sala Vidal Alcover. Ho feien amb l'exposició "Rabbit punch", una instal·lació multimèdia de Francesc Vidal. La creació d'aquesta sala tingué una excel·lent acceptació. La premsa local destacà d'interès d'aquest nou espai. Joan Cavallé escrivia: "Per estrenar el nou local, els seus responsables han escollit un altre Vidal, de nom Francesc, una de les firmes imprescindibles si vol comprendre's la vitalitat artística i cultural de les nostres comarques a partir dels anys vuitanta –i per molt més". Volia ressaltar la importància del fet, tant el naixement de l'espai, com la mostra d'un dels creadors més significatius de les comarques de Tarragona.

Insistia sobre la tasca desenvolupada pel cafè-bar-galeria: “Poca gent a Tarragona deu desconèixer el paper de Poetes en la cultura local. Allò que no ha fet cap institució, cap entitat bancària, ni cap associació, ho ha facilitat una petita empresa, conduïda amb rigor i bon gust per dues persones que no han mirat prim a l’hora d’invertir en cultura”. Ens parlava també de com era la sala: “un homenatge a un dels seus assistents més assidus i més importants, col·laborador entusiasta dels projectes que s’hi havien gestat”.²

Aquesta sala acollí algunes de les obres més avançades que es feien al nostre país. S’hi varen presentar alguns dels creadors més importants dins del món de les instal·lacions i de la videocreació. El mes de febrer de 1995 té lloc la “Mostra VISU3L, bacanal de la imatge bellugadissa”, de videocreació, coordinada per Maite Binou i Eugeni Bonet, amb obres de creadors d’arreu de l’Estat espanyol.

Al mes següent Xavier Manubens munta la instal·lació “Que ens tornin els calers”, amb so de Víctor Nubla. El mes de maig es presenta la instal·lació “Estranya”, de Mercè Batallé i Txus García, dos de les creadores més prestigioses en aquest camp.

El món de la fotografia es va fer present amb el calendari editat per gràfiques Arrels amb fotografies de nus femenins de Maria Espeus. Maria Espeus és una fotògrafa sueca resident a Barcelona d’ampli reconeixement.

Com hem assenyalat, durant aquests 25 anys foren moltes les exposicions que es varen realitzar. No podem fer menció de totes, però, si més no, volem ressenyar els noms d’alguns dels artistes més destacats, com són Antoni Alcàsser, Àngel Pomerol, Fidel Solé, Gabriel Guasch, Jaume Queralt, Josep Maria Ribas Prous, Teresa Baena i Núria Rion. Creadors estrangers també varen prendre part en les mostres de Poetes; és el cas, per exemple, de l’artista holandès Rein de Lege o la del italià Sebastiano Agostino Malafronté.

Dins d’aquesta breu ressenya no volem oblidar-nos d’una altra activitat artística que varen ressuscitar: els carnestoltes. Van començar l’any 1981 amb un concurs de disfresses que cada vegada prenia més relleu. Els records i les fotografies d’aquells anys evocuen una situació similar a la que es donava a la Movida Madrileña, amb la participació de coneguts artistes i intel·lectuals de la ciutat. Tal com ens deia el Joaquim, uns anys després va prendre el relleu la municipalitat, però òbviament amb un caire molt diferent del caràcter crític i reivindicatiu que tenia. Cal fer menció dels interessants cartells que va dissenyar Antoni Torrell per a aquestes festivitats, molts dels quals formen part de la present col·lecció.

² CAVALLÉ, Joan, “Dos Vidals”. *Nou Diari*, Tarragona, 29 de novembre de 1994.

El final

El 27 de setembre de 2003 el bar, cafè i galeria d'art Poetes va tancar les portes. Els propietaris, Joaquim Martín i Antoni Torrell, veritables animadors i impulsors de la vida cultural de la ciutat, varen considerar que ja havien complert una etapa de la seves vides i que era el moment d'encetar nous camins. Darrere quedava un quart de segle ple d'intensa activitat cultural en el sentit més ampli de la paraula. Moltes històries, moltes persones, artistes visuals, poetes, literats, escriptors i públic en general varen gaudir de l'ambient i de la seva concepció renovadora en molts camps de la creació. Per a molts d'ells la història de Poetes estarà íntimament lligada a la seva vida personal i professional.

La premsa local va publicar diferents articles sobre el tancament d'aquest espai. Els seus titulars sintetitzaven en part el que havia significat. Carina Filella, al diari *El Punt*, deia: "Poetes tancarà dissabte les portes després de 25 anys animant la nit tarragonina. És un dels locals més emblemàtics de la ciutat, que a més de local d'oci nocturn esdevé un important centre cultural". David Requena, al *Diari de Tarragona*, titulava el seu article "Algo se muere en la noche. El mítico Cafè Poetes cierra sus puertas despues de 25 años de agitación cultural".

Gairebé ningú, amb l'excepció dels propietaris, volia que Poetes desaparegués, però ells ja havien aconseguit els seus objectius principals. I tant que ho varen aconseguir. No solament tenim la seva història reflectida en part a la premsa local i en algunes publicacions, sinó que queda una magnífica evidència en el valuós regal que han fet a la ciutat. Una col·lecció d'obres d'art que, conjuntament amb la rica i intensa vida de Poetes, constitueix una part important de la vida cultural de Tarragona en el darrer quart del segle XX i començaments del present.

Antonio Salcedo Miliani

Professor d'Història de l'Art de la URV i crític d'art

OBRES

Pere Español
118x83 cm
acrílico sobre tela

Agustí Domingo Ortiz
1988, 124x124cm
tècnica mixta sobre fusta

Rolling Stones
Gelo
140x201cm
acrílico sobre tela

Tubos
Fidel Solé
1991, 34x50 cm
collage sobre paper

Pomerol
44x24 cm
fusta pintada

Francesc Vidal
1973, 40x10 cm diàmetre
ceràmica esmaltada

Gelo
57x38cm
paper maché

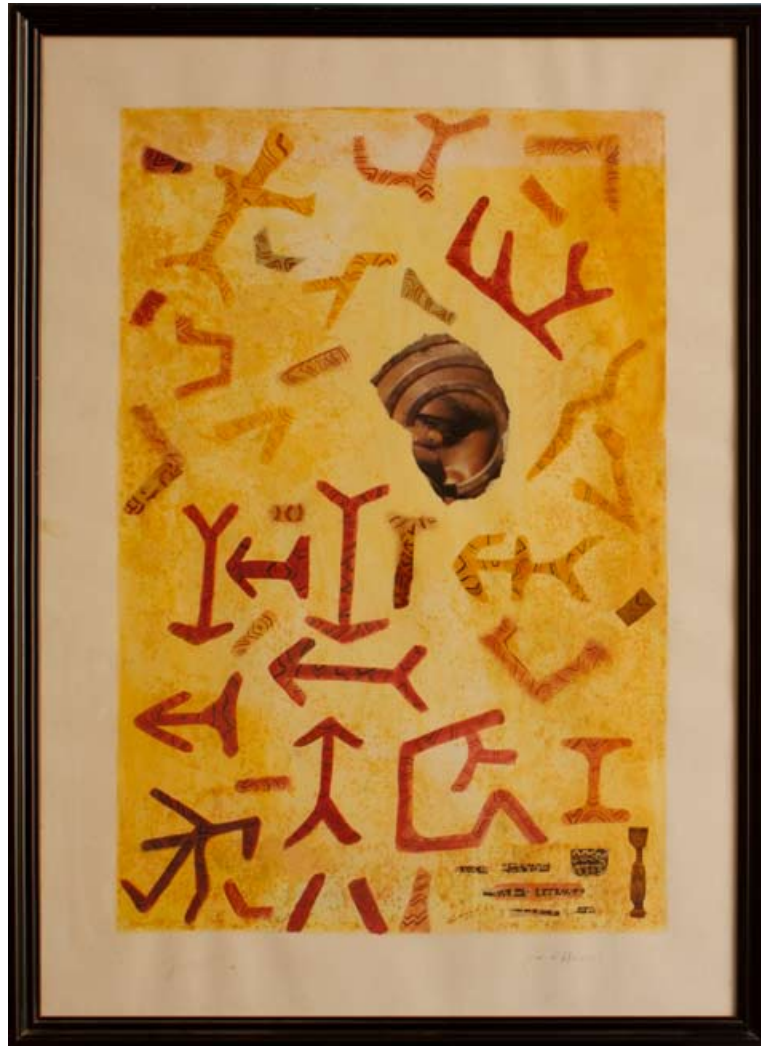
Anton Roca
40x32x22 cm
tècnica mixta

Núria Alasà
26x50x32 cm
ceràmica

Anton Roca
(Palma de Mallorca)
103x 97 cm
collage sobre tela

Cor d'Àfrica
Eduard Fortunya
1997, 106x75 cm
tècnica mixta sobre paper

Ansón
1997, 93x93 cm
tècnica mixta sobre tela

Queralt
91x121 cm
pastel sobre paper

Aureli Ruíz
101x101cm
tècnica mixta sobre amiant

Teresa Baena
159x117 cm
tècnica mixta sobre tela

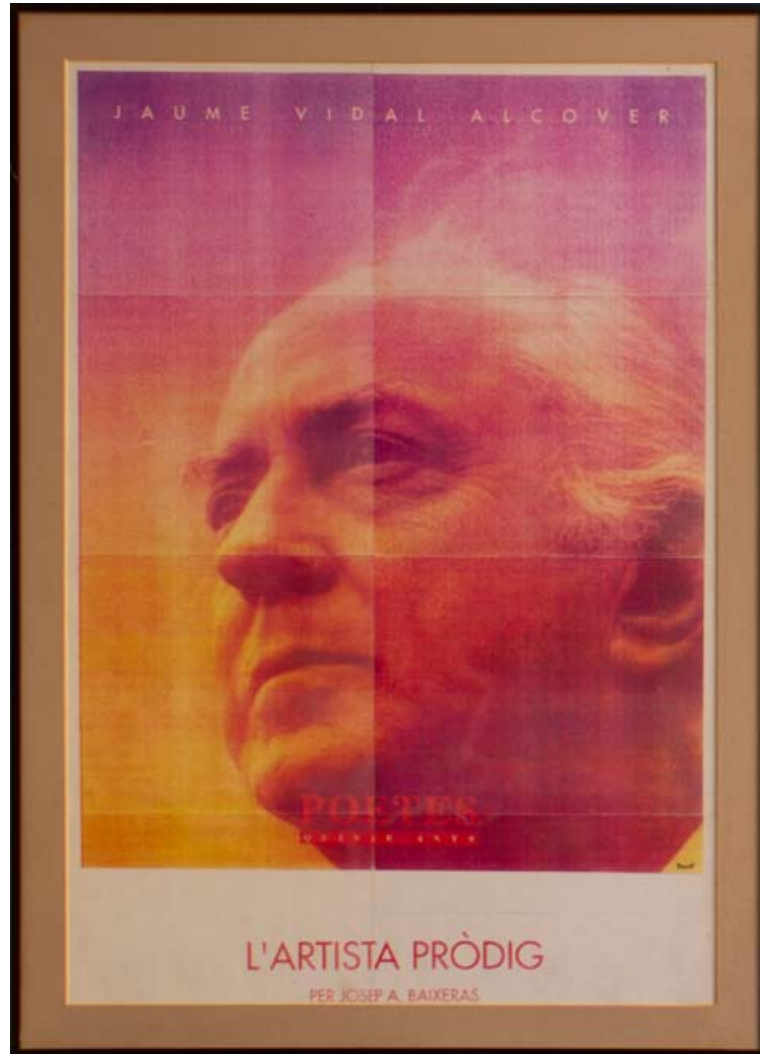
Antoni Torrell
132x102 cm
collage sobre fusta

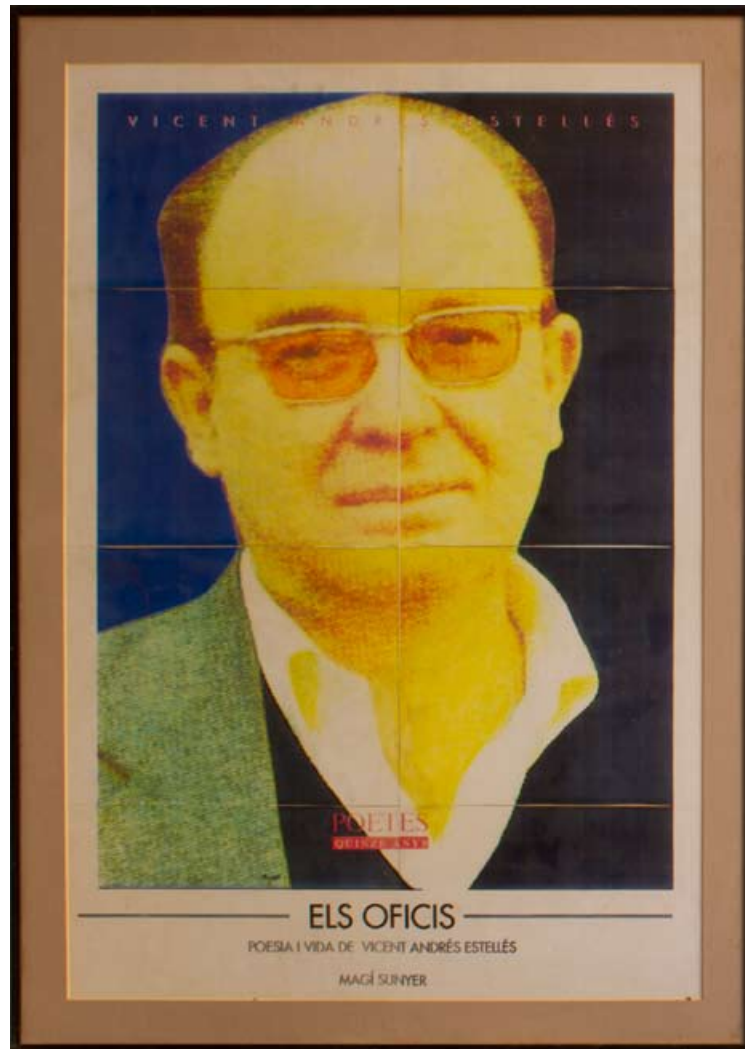
Francesc Vidal
53x52 cm
tècnica mixta sobre tela

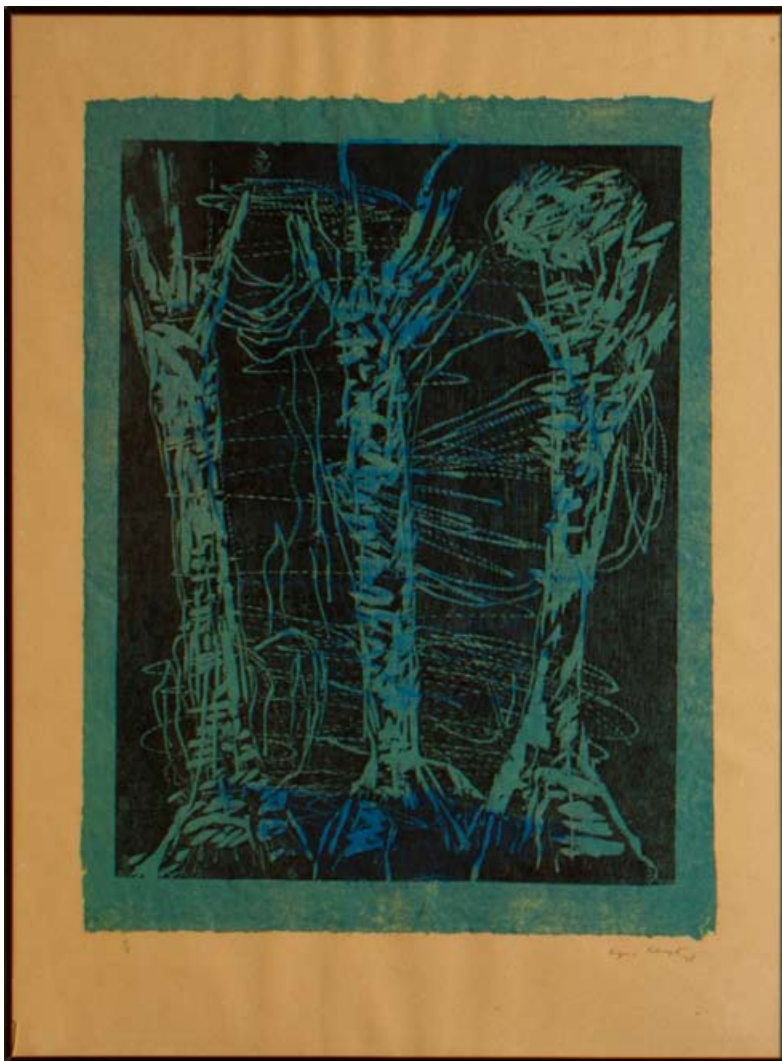
The Hot Masket
Gelo
1996, 78x51 cm
tècnica mixta sobre fusta

Poetes 15 anys: Jaume Vidal Alcover
Antoni Torrell
1981, 81x58 cm
Impressió sobre paper

Poetes 15 anys: Vicent Andrés Estellés
Antoni Torrell
1981, 81x58 cm
impressió sobre paper

Eugeni Fabregat
1998, 81x61 cm
gravat

Beni Izquierdo
75x94cm
tècnica mixta sobre tela

Namib
Javier Martínez Valle
92x66 cm
tècnica mixta sobre tela

Joan Terraz
1995, 80x121 cm
tècnica mixta sobre fusta

Francesc Vidal
106x74cm
tècnica mixta sobre fusta

Elia Bonmatí
1997, 83x102 cm
tècnica mixta sobre fusta

A. Domingo Ortiz
1978,87x72 cm
tècnica mixta sobre fusta

Filella
1992, 48x52 cm
Oli sobre fusta

En la entrada de mi soñada casa
Gelo
1989, 61x51cm
Oli sobre tela

Montse Cortadellas
101x83 cm
Oli sobre tela

Dol
Tito Figueras
102x83 cm
tècnica mixta sobre tela

Eduard Fortuny
2000, 103x73 cm
acrílic sobre paper

Poetes 15 anys: Maria Aurèlia
Antoni Torrell
1981, 81x58 cm
impressió sobre paper

Joan Albiol
60x52 cm
acrílic sobre fusta

Farola
1992, 34x30 cm
acrílico sobre tela

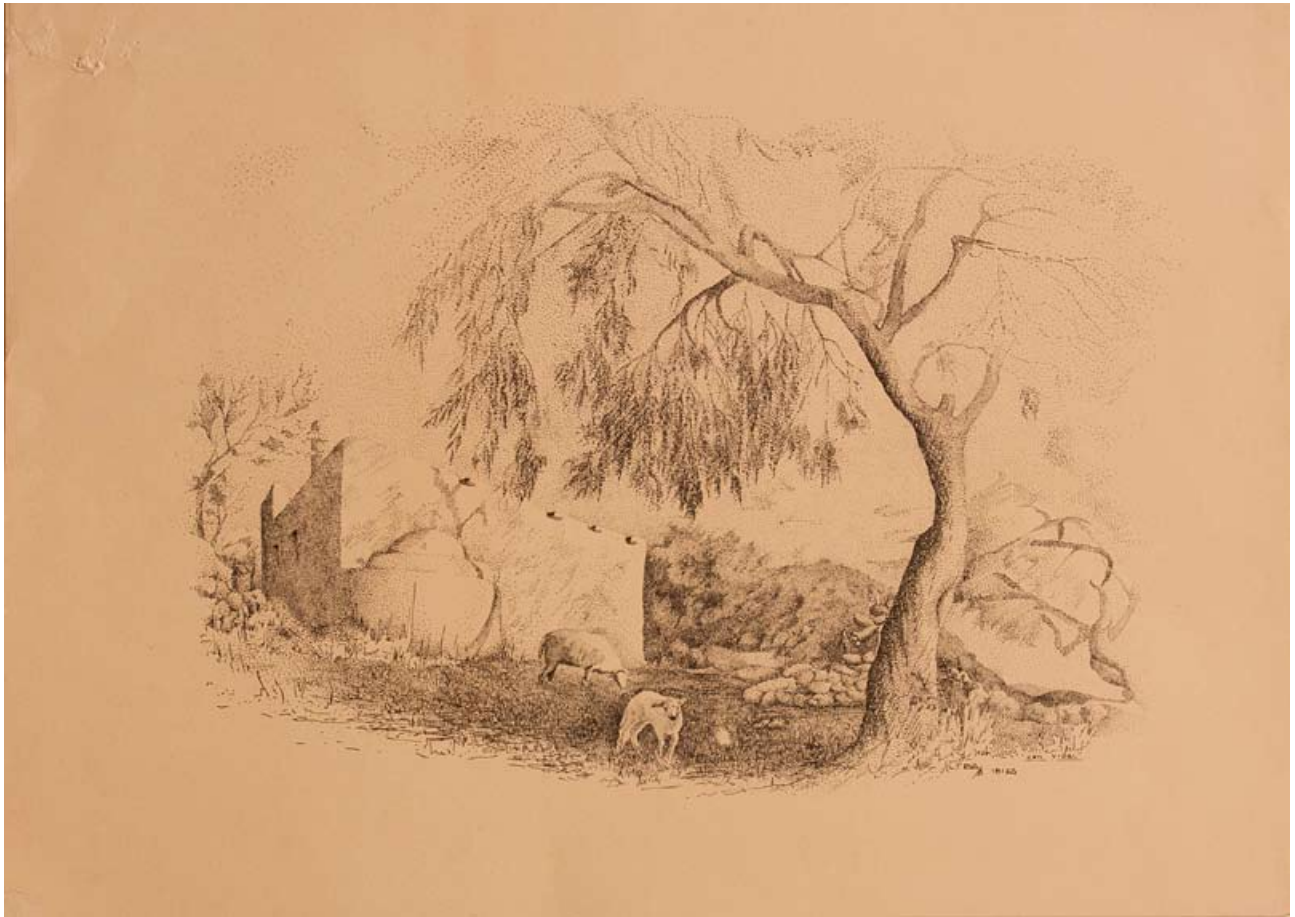
La vanitat del poder
Pere Español
1997, 22x54 cm
tècnica mixta sobre fusta

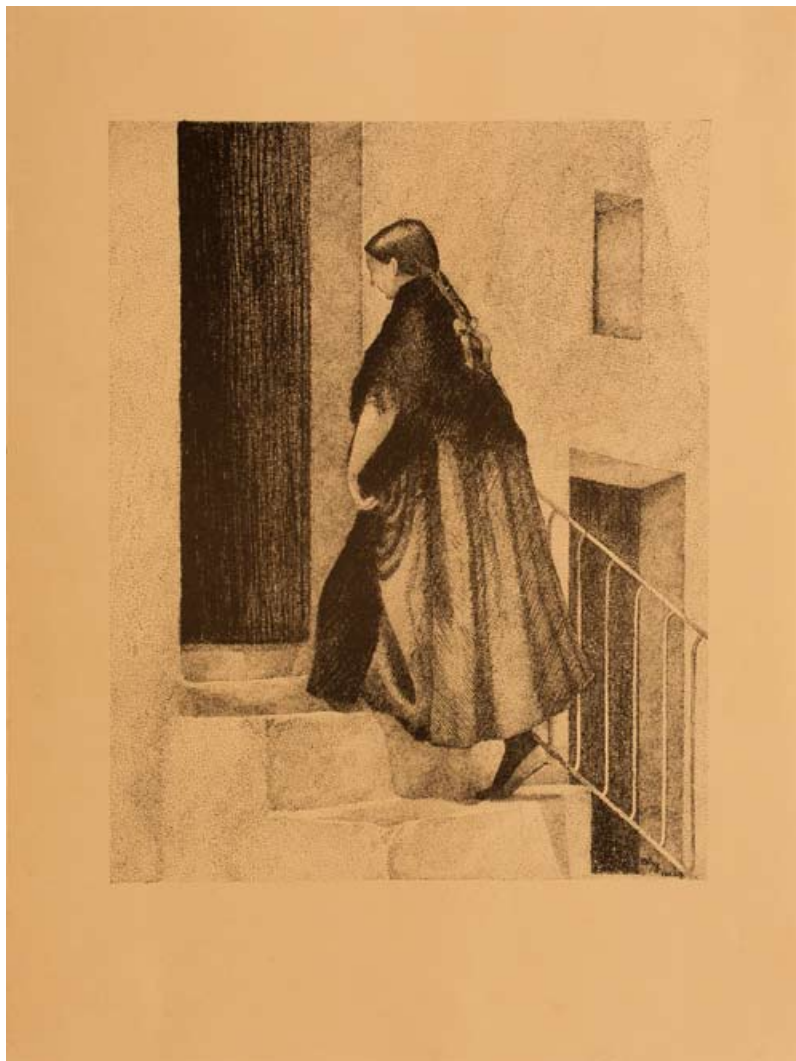
La Mare
J.Ma Ribes i Prous
1974,54x41 cm
Fotografia

Joan Casals
1985, 100x70 cm
Dibuix sobre paper

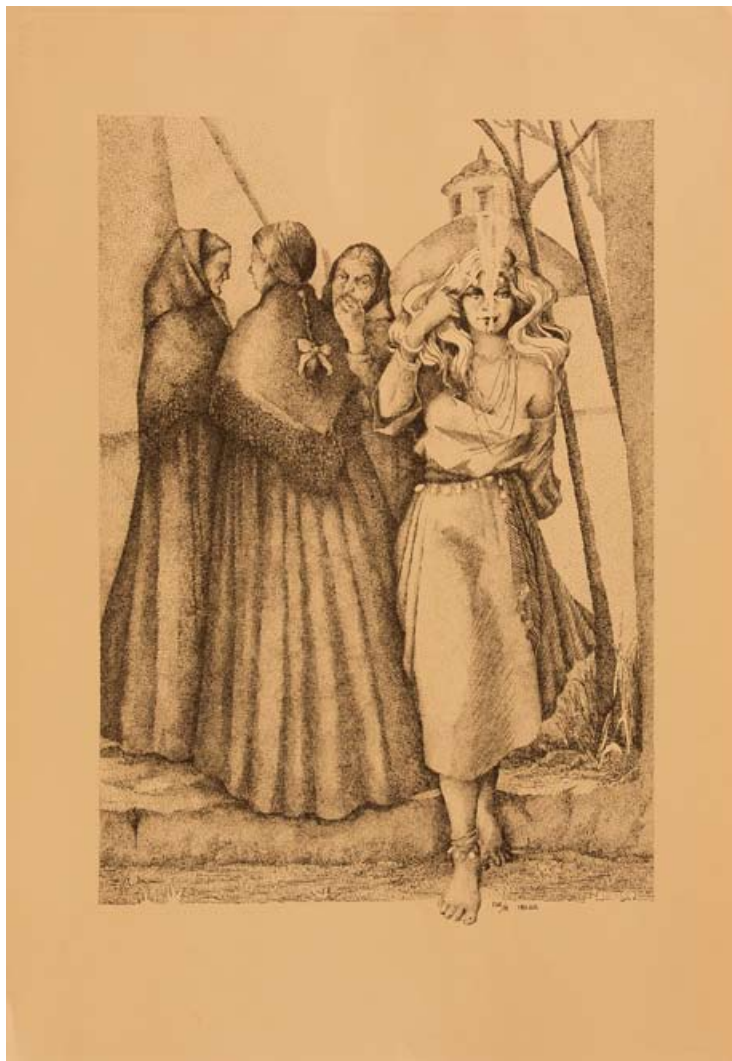
Can Vidal
Eva Alcaide
32x45 cm
Dibuix a tinta sobre paper

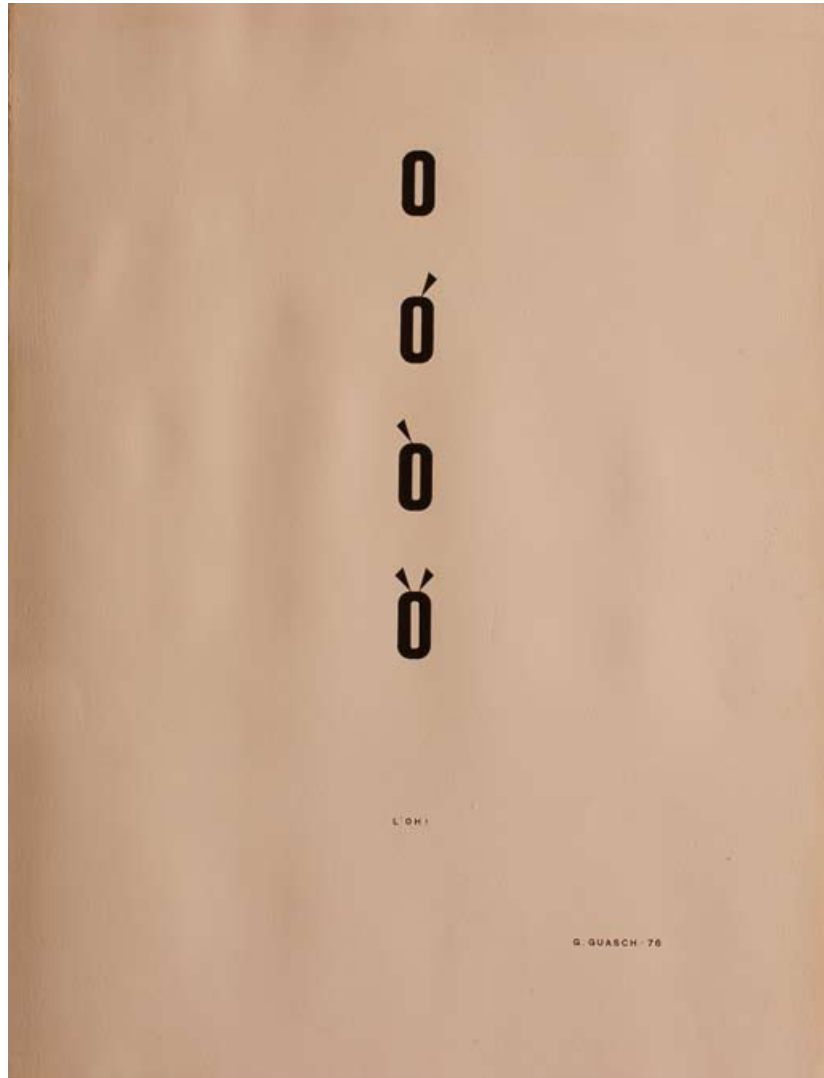
Eva Alcaide
43x32 cm
dibuix a tinta sobre paper

L'Àüeté
 Col·lecció de poemes, Magí Sunyer i Espanyol Bosch
 1996, 10x7 cm
 la capsa, Impressió

Eva Alcaide
46x3 2cm
Dibuix a tinta sobre paper

L'Oh!
Gabriel Guasch
1976, 64x50 cm
Poesia visual sobre paper

Lethe d'amor I
Anton alcacer
1994, 76x56 cm
gravat

CARTELLS DE CARNAVAL

Cartell Carnaval 1986
Antoni Torrell
1986, 83x61 cm
Collage

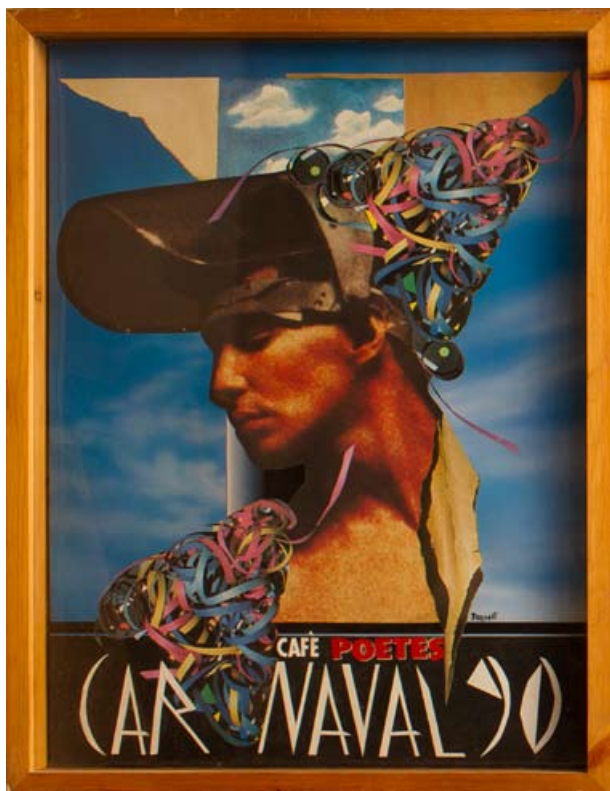
Cartell Carnaval 1987
Antoni Torrell
1987, 85x65 cm
Collage sobre fusta

Cartell Carnaval 1988
Antoni Torrell
1988, 122x41 cm
Collage sobre fusta

Cartell Carnaval 1989
Antoni Torrell
1989, 121x80 cm
Collage sobre fusta

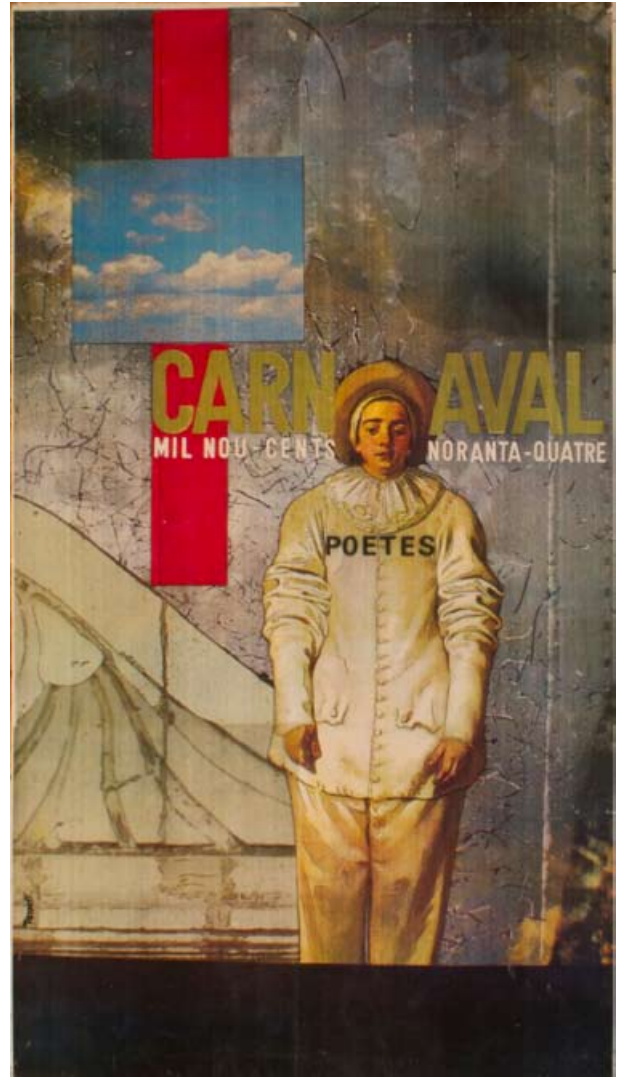
Cartell Carnaval 1990
 Antoni Torrell
 1990, 85x65 cm
 Collage sobre paper

Cartell Carnaval 1991
 Antoni Torrell
 1991, 189x102 cm
 Collage sobre fusta

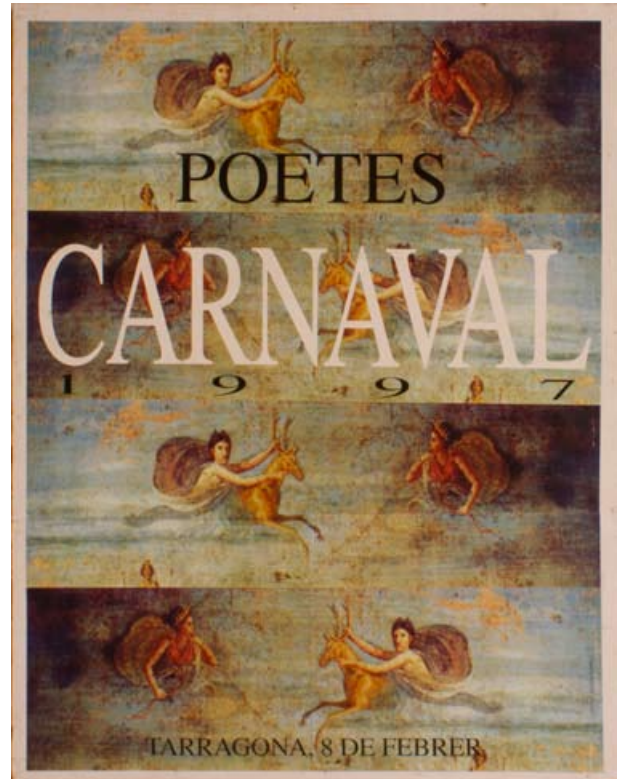
Cartell Carnaval 1992
Antoni Torrell
1992, 117x90 cm
Collage sobre fusta

Cartell Carnaval 1994
Antoni Torrell
1994, 101x56 cm
Collage imprès

Cartell Carnaval 1996
Antoni Torrell
1996, 76x74 cm
Collage imprès

Cartell Carnaval 1997
Antoni Torrell
1997, 84 x 86 cm
Collage imprès

Cartell Carnaval 1999
Antoni Torrell
1999, 91x51 cm
Collage imprès

EL LOCAL, LES EXPOSICIONS I ELS ACTES
Fotografies cedides per Antoni Torrell i Joaquín Martín

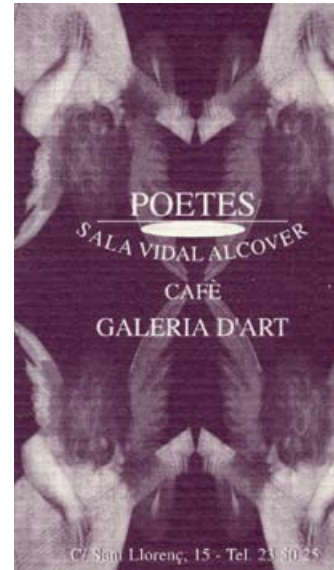
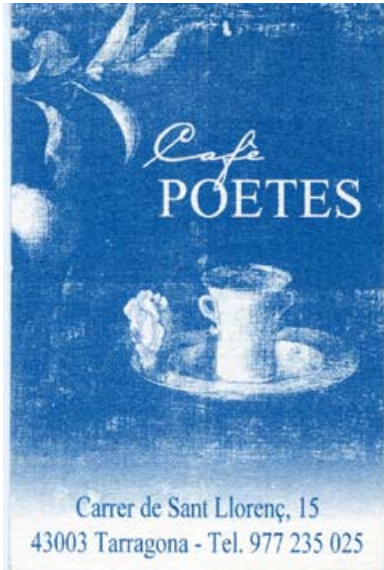

Port de Tarragona

**Centre d'Estudis Marítims
i d'Activitats**

Tel. 977 259 400 - ext. 1109
exposicions@porttarragona.cat

www.porttarragona.cat

HORARIS DE LES EXPOSICIONS

D'ABRIL A SETEMBRE

De dimarts a dissabte, de 10 a 13 h i de 17 a 20 h
Diumenges i festius, d'11 a 14 h

D'OCTUBRE A MARÇ

De dimarts a dissabte, de 10 a 13 h i de 16 a 19 h
Diumenges i festius, d'11 a 14 h